

Suuri torstai

Sisällys

Suuri torstai 3
Suuren torstain vesperaalinen liturgia 5
Herran Pyhä Ehtoollinen 6
Ehtoollislahjat 7
Ehtoolliseen osallistuminen 9
Suuren torstain jalkojenpesupalvelus 10
Mirhan pyhittäminen 11
Suuri torstai on juhlapäivä 12
Pääsiäismuna – uhrilahja, herkku, koriste, koru, lelu ja paljon muuta 13
Pyhä apostolienvertainen Magdalan Maria ja punainen pääsiäismuna 14
Pääsiäismunat värjätään suurena torstaina! 15
Pääsiäismunaleikit 19
Pääsiäismunakoru 21
Pääsiäiskoristeet 22
Pääsiäispuu 23
Virpopalkka 25
Munien käyttö kansanperinteessä 26
Pääsiäisleipä 27
Pasha 32
Suuren torstain ateria 33
Pääsiäistuli 34
Seitsemän kirkon kierros 35
Ortoboxi 36

Suuri torstai

Suurena torstaina Kristus asetti ehtoollisen sakramentin. Aterioidessaan 12 opetuslapsensa kanssa viimeistä kertaa, Kristus siunasi viinin ja leivän, jakoi ne opetuslapsilleen ja sanoi: ”Ottakaa ja syökää, tämä on minun ruumiini” (Matt. 26:26) ja ”Juokaa tästä, te kaikki. Tämä on minun vereni, liiton veri, joka kaikkien puolesta vuodatetaan syntien anteeksiantamiseksi” (Matt. 26: 27–28).

Ennen ehtoollisen asettamista Kristus pesi opetuslastensa jalat. Tällä hän antoi esimerkin lähimmäisen palvelemisesta. ”Jos nyt minä, teidän herranne ja opettajanne, olen pessyt teidän jalkanne, tulee myös teidän pestä toistenne jalat. Minä annoin teille esimerkin, jotta tekisitte saman minkä minä tein teille.” (Joh. 13: 14–15)

Aterian jälkeen Kristus rukoili Gethsemanen puutarhassa. Sinne Juudas johdatti sotilaat ja ylipappien palvelijat, ja osoitti heille Kristuksen tervehtimällä tätä suudelmalla. Kristus vangittiin ja vietiin kuulusteltavaksi ylipappi Kaifaan luo. (Matt. 26: 36–68)

Ikonostaasin Kuninkaan ovien yläpuolelle on sijoitettu *Ehtoollisen asettaminen*, jossa on kuvattu Kristus viimeisellä ateriallaan 12 opetuslapsen kanssa, tai *Pyhien yhteys*, jossa Kristus jakaa apostoleille ehtoollista.

Opetuspuheita

Isä Rauno Pietarinen

Arkkipiispa Leo

Suuri torstai aloittaa valmistautumisen pääsiäiseen. EPL ja paastorukous on jo jätetty taakse, mutta liturginen väri on edelleen violetti ja edelleen paastotaan. Suuren torstain juhlallinen luonne kuitenkin tekee pääsiäisen jo aivan käsinkosketeltavaksi.

Suurena torstaina toimitetaan vesperaalinen liturgia, mikä tarkoittaa koko päivän kestävää paastoa. Liturgian jälkeen syödään viimeinen lämmin ateria ennen pääsiäistä, sillä tuolloin Kristuskin söi viimeisen ateriansa. Suuren torstain aterialla paastoa kevennetään sallimalla viini ja öljy.

Suomalaisessa kansanperinteessä päivä tunnetaan kiirastorstaina. ”Kiira” juontuu ruotsinkielestä ja viittaa pahasta puhdistautumiseen.

Roomalaiskatolisilla suuren torstain messu, jossa muistellaan ehtoolisen asettamista, aloittaa ns. kolme pyhää, latinaksi Triduum Sacrum.

Suuren torstain vesperaalinen liturgia

Yljänpäivinä toimitetaan joka päivä EPL. Tällöin uskovat paastoavat iltaan asti ja nauttivat EPL:ssa Palmusunnuntaina pyhitetyt ehtoollislahjat. Yljänpäivinä noudatamme siis edelleen suuren paaston ”epitimiaa”, emmekä toimita noina päivinä eukaristiaa.

Suurena torstaina jumalanpalvelusjärjestys kuitenkin muuttuu ja EPL:n sijaan toimitetaan vesperaalinen pyhän Basileios Suuren liturgia. Tämä ilmentää astumista juhlakauteen, sillä vesperaalisessa liturgiassa toimitetaan eukaristia. Samaan aikaan suuri torstai on kuitenkin ankara paastopäivä, sillä vesperaalinen liturgia edellyttää paastoamista ehtooseen saakka.

Suuren torstain liturgiassa muistellaan ehtoollisen asettamista. Liturgiassa on useita erityisiä poikkeuksia:

Tavanomaisen kerubiveisun sijaan lauletaan

Sinun salaiseen ehtoolliseesi osalliseksi tee minut nyt Jumalan Poika, sillä minä en ilmoita salaisuutta vihollisillesi enkä suutele Sinua kuten Juudas, vaan niin kuin ryöväri tunnustan Sinut: muista minua, Herra, Sinun valtakunnassasi.

Kuuntele

Suuren torstain liturgiassa pyhitetään ehtoollislahjat sairaanripitystä varten. Tämä tapahtuu vain kerran vuodessa. Ehtoollislahjojen pyhittämisen jälkeen viinissä kastetut leivät kuivataan ja säilytetään koko seuraavan vuoden tarpeita varten sakramenttilippaassa.

Sakramenttilipasta kutsutaan myös ripityslippaaksi tai tabernaakkeliksi. Ripityslipas viittaa siihen, että lippaassa säilytetään pyhitettyjä ehtoollislahjoja sairaanripitystä vasten. Tabernaakkeli tarkoittaa israelilaisten pyhäkkötelttaa. Tabernaakkelin kaikkein pyhintä pidettiin Jumalan asuinsijana. (Kuva: Ortoboxi)

Herran Pyhä Ehtoollinen

Kuva: Pixabay/ arodsje

Sana ehtoollinen tarkoittaa ehtoolla (klo 18–21 välillä) nautittavaa ilta-ateriaa eli illallista. Juutalais-kristillisessä kulttuurissa illan tulleen, auringon laskiessa, nautittiin päivän pääateria. Kristus nautti viimeisen illallisensa 12 opetuslapsensa kanssa kuolemaansa edeltävänä iltana Jerusalemissa. Tuolla aterialla hän pyhitti leivän ja viinin Ruumiikseen ja Verekseen ja näin asetti ehtoollisen mysteerion.

Ehtoollinen on Kirkon elämän keskus. Ehtoollisessa Kirkko, isä Alexander Schmemannin sanoin, tulee siksi, mitä se on. Kaikki paastot, kaikki juhlat ja kaikki pyhät toimitukset saavat täyttymyksensä siinä, että osallistumme Herran Pyhästä Ehtoollisesta.

Ortodoksisuuden mitä, miksi, miten – Ehtoollinen

Ehtoollinen - Suomen ortodoksinen kirkko

Ehtoollinen – Ortodoksi.net

Pyhä Ehtoollinen – Tsasounan suunnalta

Ortodoksinen oppi Pyhän Ehtoollisen sakramentista – Tsasounan suunnalta

TT Ari Koponen: Eukaristia

Ehtoollislahjat

Ehtoollislahjat, leipä ja viini, valmistetaan samoista raaka-aineista, kuin 2000 vuotta sitten.

Ehtoollisviini on rypäleistä valmistettua punaviiniä. Suomessa käytetyn ehtoollisviinin valmistaa Valamon luostarin viinitila.

Prosfora (προσφορά) eli kirkkoleipä valmistetaan vedestä, suolasta, vehnästä ja hapatteesta. Sen valmistaminen on palvelutehtävä, johon valmistaudutaan paastolla ja rukouksella. Kasvot ja kädet voi sivellä pyhitetyllä vedellä. Prosforan valmistuksessa olisi hyvä olla vain tähän tarkoitukseen varatut astiat. Leipoessa voi polttaa suitsuketta ja ylipäätään siihen tulee suhtautua hartaudella.

Slaavilaisessa perinteessä eukaristiassa käytetään viittä pientä leipää, joista yksi on Karitsa. Karitsa pyhitetään Kristuksen ruumiiksi. Kreikkalaisessa perinteessä käytetään yhtä suurta prosforaa.

Prosfora (myös proskura tai proskuna) tarkoittaa uhrilahjaa. Kirkkoleipiä leivotaan myös pyhien ja vainajien muistoksi. Alun perin prosforat olivat uskovien tuomia lahjoja, joista toimittava pappi valitsi yhden Karitsaksi, ja loput jaettiin antidorana.

Prosforan leivonta

Prosforan päälle painetaan sinetillä kohokuva: IC XC NIKA.

Lisää leivän merkityksestä kristityille, ks. 16.8.

Ehtoollislahjat valmistellaan liturgian ensimmäisessä osassa, proskomidissa: prosforat leikataan ja viini kaadetaan kalkkiin. Liturgian kolmannessa osassa toimitetaan eukaristia, ehtoollislahjojen pyhitys. Papiston ehtoollisen jälkeen Karitsa lisätään ehtoolliskalkkiin, viinin joukkoon.

Proskomidi – Ortodoksi.net

Pyhä Eukaristia – Elämän lähde ja kirkon sydän – Ortodoksi.net

Kuva: Wikimedia Commons/ Matti

Ehtoolliseen osallistuminen

Ehtoolliseen voivat osallistua kastetut ja mirhavoidellut ortodoksisen kirkon jäsenet. Ehtoolliseen valmistaudutaan rukouksella ja paastolla, sekä osallistumalla säännöllisesti katumuksen sakramenttiin, esim. aina suuren paaston aikana.

Rukoukset ehtoollisen edellä: illalla luettavat rukoukset

Rukoukset ehtoollisen edellä: aamulla luettavat rukoukset

Ehtoollinen jaetaan lusikalla kalkista. Hyvän tavan mukaan pienet lapset ja sairastavat asettuvat jonossa ensimmäisiksi. Ehtoollisjonossa kädet asetetaan ristiin rinnan päälle, oikea vasemman päälle, ja omalla vuorolla kerrotaan papille kuuluvasti oma etunimi, sillä ehtoollinen jaetaan jokaiselle nimeltä kutsuen. (Sivujen 5, 8 ja 9 piirroskuvat: Ortoboxi)

Suuren torstain jalkojenpesupalvelus

Suuren torstain liturgian lopuksi tai jälkeen voidaan katedraalissa toimittaa jalkojenpesupalvelus. Tässä palveluksessa piispa pesee 12 papiston jäsenen jalat, kuten Kristuskin pesi opetuslastensa jalat. Tämä muistuttaa meitä siitä, että kirkollinen hierarkia ei ilmennä valtaa, vaan paimenen vastuuta laumastaan. Se on ennen kaikkea palvelutehtävä.

Pestyään heidän jalkansa Jeesus puki viitan ylleen ja asettui taas aterialle. Hän sanoi heille: »Ymmärrättekö te, mitä teille tein? Te puhuttelette minua opettajaksi ja herraksi, ja oikein teette: sehän minä olen. Jos nyt minä, teidän herranne ja opettajanne, olen pessyt teidän jalkanne, tulee myös teidän pestä toistenne jalat. Minä annoin teille esimerkin, jotta tekisitte saman minkä minä tein teille. (Joh. 13:12–15)

Kuva: Pixabay/ IdeaTivas-TLM

Rituaalisen jalkojenpeson voi toimittaa kotonakin. Peskää suurena torstaina toistenne jalat. Vanhemmat pesköön lastensa jalat ja aviopuolisot toistensa jalat. Kuivaamisen jälkeen voi nöyrän palvelijan rakkaudella vielä suudella pestyä jalkaa.

Sinäkö peset minun jalkani? Tee vesi-lahjoitus Filantropialle.

Suuren torstain tropari (erityinen säv.)
Silloin kun kunnialliset opetuslapset jalkain pesemisen aikana ehtoollisessa valistuivat,
niin kunniaton Juudas rahanhimoa sairastaen vajosi pimeyteen
ja myi Sinut, vanhurskaan Tuomarin, väärille tuomareille.
Katso, rahan himoitsija, sitä, joka rahain tähden hirtti itsensä.
Pakene tuota kyltymätöntä sielua, joka Opettajalleen julkesi näin tehdä.
Herra, joka kaikessa olet hyvä, kunnia sinulle.

Mirhan pyhittäminen

Mirhavoitelun pyhässä mysteerio on Pyhän Hengen lahjan sinetti. Siinä kastettu voidellaan kuninkaalliseen, papilliseen ja profeetalliseen tehtävään, joka kuuluu jokaiselle kirkon jäsenelle. Tämän lahjan saaneiden tehtävä on pyhittää luomakuntaa ja kantaa se uhriksi Jumalalle.

Mirhavoidetta valmistetaan patriarkaateissa noin kerran vuosikymmenessä tai tarpeen mukaan. Toimenpide kestää Palmusunnuntaista suureen torstaihin. Palmusunnuntaina mirhavoiteen valmistuksessa avustavat henkilöt siunataan. Voiteen valmistus kestää suuresta maanantaista suureen keskiviikkoon. Mirhavoide tehdään oliiviöljystä, viinistä, tuoksuvista yrteistä ja yli 70 ainesosasta, joita keitetään pitkään tulella. Tulessa poltetaan samalla ikoneita ja sakraaliesineitä, jotka tulee hävittää.

Suuren torstain aamupalveluksessa ja vesperaalisessa liturgiassa patriarkka vihkii pyhän mirhan. Patriarkaatista mirha jaetaan paikalliskirkkoihin, jotka käyttävät sitä kastettujen mirhavoitelussa ja kirkkojen vihkimisessä.

Kuva: Wikimedia Commons/ Religionssoziologe

Mirhan valmistaa ja vihkii patriarkka, ja hän on välillisesti myös mirhalla voitelun toimittaja.

Suuri torstai on juhlapäivä

Suuri torstai on juhlapäivä, joka sijoittuu yljänpäivien ja suuren perjantain väliin. Sekä yljänpäivät, että suuri perjantai ovat askeettisia, katumuksen ja paaston sävyttämiä päiviä. Niinpä suurena torstaina on tapana tehdä iso osa pääsiäisen juhlavalmisteluista. Tärkeimmät näistä ovat pääsiäismunien värjäys, pääsiäisleivän leivonta ja pashan esivalmistelu. Suuren torstain liturgian jälkeen syödään juhla-ateria, jolla muistellaan Kristuksen viimeistä ateriaa.

Kuva: Pixabay/ laminaria-vest

Kansanperinteessä suuri torstai on päivä, jolloin värjätään munat ja leivotaan kulitsa.

Pääsiäismuna – uhrilahja, herkku, koriste, koru, lelu ja paljon muuta

Kananmuna on pääsiäisen tunnetuin ja vanhin symboli. Se on esikristillinen hedelmällisyyden vertauskuva, josta tuli ylösnousemuksen ikoni. Kuolleen näköisen kuoren alla on elämä: kananmuna kuvaakin Gethsemanen kalliohautaa, jonka sisässä lepäsi itse Elämä.

Pääsiäismunia siunataan ja syödään kirkossa. Niitä koristellaan ja niillä koristellaan. Niitä käytetään koruina ja niillä leikitään. Pääsiäisenä pääsiäismuna on kaikkialla.

Pääsiäismuna – Ortodoksi.net

Pyhä apostolienvertainen Magdalan Maria ja punainen pääsiäismuna

Pääsiäismunan perinteisin väri on punainen. Kerrotaan, että pyhä apostolienvertainen Magdalan Maria kertoi keisari Tiberiukselle ylösnousemuksesta, pidellen kädessään kananmunaa. Hänen puhuessaan muuttui kananmuna hänen kädessään punaiseksi. Tästä syystä punainen pääsiäismuna on ristinkuoleman ja ylösnousemuksen vertauskuva.

Pääsiäismunan historia – Ortodoksi.net

Kuva: Pixabay/ tschink2010

Pääsiäismunat värjätään suurena torstaina!

Kuva: Pixabay

Suuri torstai on perinteisin pääsiäismunien värjäyspäivä. Pääsiäismunia tehdään erilaisista materiaaleista ja koristellaan lukemattomilla tekniikoilla. Legendaariset Fabergén munat on koristeltu timantein ja kotona materiaalina voi käyttää lähes mitä vain betonista villalankaan.

Pääsiäismunien koristelu – Elävän perinnön wikiluettelo

Keitettyjä kananmunia voi lasten kanssa maalata vesi- tai akryyliväreillä. Askartelukaupoista saa myös askarteluun tarkoitettuja munia eri materiaaleista.

Munien koristelussa vain mielikuvitus on rajana.

Pääsiäismunien koristelu | Martat

Pääsiäismuna – 12 inspiroivaa koristeluideaa | Kotona

Sipulinkuorivärjäys

Värjäystekniikoita on lukuisia. Kaikkein perinteisin tapa on keittää munat vedessä sipulinkuorien kanssa ja pyyhkiä ne lopuksi oliiviöljyllä, jolloin ne saavat syvänpunaisen värin. Verenpunainen väri viittaa Kristuksen täydelliseen uhriin. Keitettäessä munan pintaan voidaan kiinnittää kukkia tai lehtiä, jolloin pintaan tulee vaaleita kuvioita.

Kansanperinteessä uskotaan, että suurena torstaina keitetyt ja värjätyt munat säilyvät syömäkelpoisina koko 40-päiväisen pääsiäisajan.

Kananmunien värjääminen | Martat

Pääsiäismunien värjäys – ota avuksi 6 tuttua raaka-ainetta ja sukkahousut

Pääsiäismunien värjääminen luonnonväreillä - Taito

Kuva: Pixabay/ cristinaMeade

Lehdet ja kukat kiinnitetään munan pintaan käärimällä munat sukkahousumateriaaliin. Munia tulee keittää melko pitkään, noin 20 minuuttia, jotta väri tarttuu pintaa. Lopuksi munat pyyhitään oliiviöljyllä.

Pisanka

Ukrainassa munia koristellaan pisanka-tekniikalla. Suomessa tekniikkaa voi opiskella esimerkiksi Valamon kansalaisopistossa.

Munien maalaus

Pisanka-munat eivät synny kiireellä | Yle

Ukrainalaisille pisanka symboloi Kristuksen ylösnousemusta ja kansallista identiteettiä - Aamunkoitto

Microsoft Word - Steariini kananmunat.docx

Pääsiäismunaleikit

Pääsiäismunan symboliikka on omaksuttu osaksi pääsiäisajan hupejakin. Tavallisimmat kananmuna-pääsiäisleikit ovat litsaus, munanvieritys ja munajahti. Vaikka kyse on hupailusta, on leikeilläkin silti opettavainen ja hengellinen ulottuvuus.

Litsaus. Kaksi henkilöä lyö munansa yhteen, samalla huudahtaen pääsiäistervehdyksen. Voittaja on se, jonka muna säilyy ehjänä ja häviäjän tulee antaa oma munansa tälle. Litsaus kuvaa Tuonelan porttien hajoamista säpäleiksi.

Munanvieritys. Kilpailijat vierittävät muniaan kaltevalta pinnalta. Alhaalla on lahjoja tai makeisia ja kukin saa sen, johon oma muna koskee tai jota se on lähimpänä. Munanvieritys kuvaa kiven vierittämistä pois Kristuksen haudan suulta.

Kuva: Pixabay/ Vladvictoria

Munajahti. Piilotettujen pääsiäismunien etsintä kuvaa Magdalan Marian hämmennystä haudalla: *Enkelit sanoivat hänelle: »Mitä itket, nainen?» Hän vastasi: »Minun Herrani on viety pois, enkä tiedä, minne hänet on pantu.»* (Joh. 20:13) Todennäköisesti leikki on silti saanut alkunsa ihan oikeiden kananmunien etsimisestä paaston päätyttyä – vapaat kanat nimittäin munivat piiloon.

Kuva: Pixabay/ congerdesign

Pääsiäismunakoru

Monilla ortodokseilla on erityinen pääsiäiskoru, jota käytetään pääsiäisaikana. Naisilla se on yleensä riipus, jossa on koristeltu pääsiäismuna. Jotkut lisäävät ketjuun joka pääsiäinen uuden, puolisolta lahjaksi saadun pääsiäismunan, ja korusta voikin lukea aviovuosien määrän. Miesten pääsiäiskoru on pääsiäismunalla koristeltu rintaneula tai solmioneula.

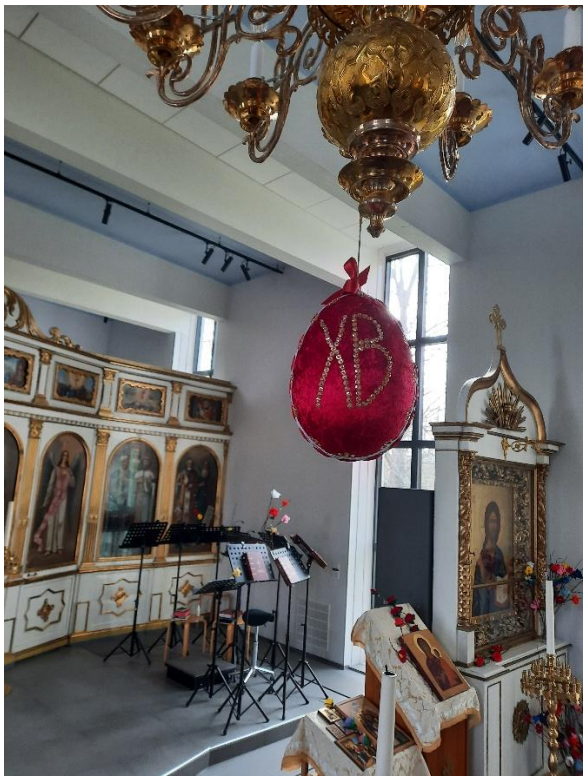
Jaana Pössin upeat pääsiäisriipukset herättävät ihastusta: "Vau, mikä koru!" - Aamunkoitto

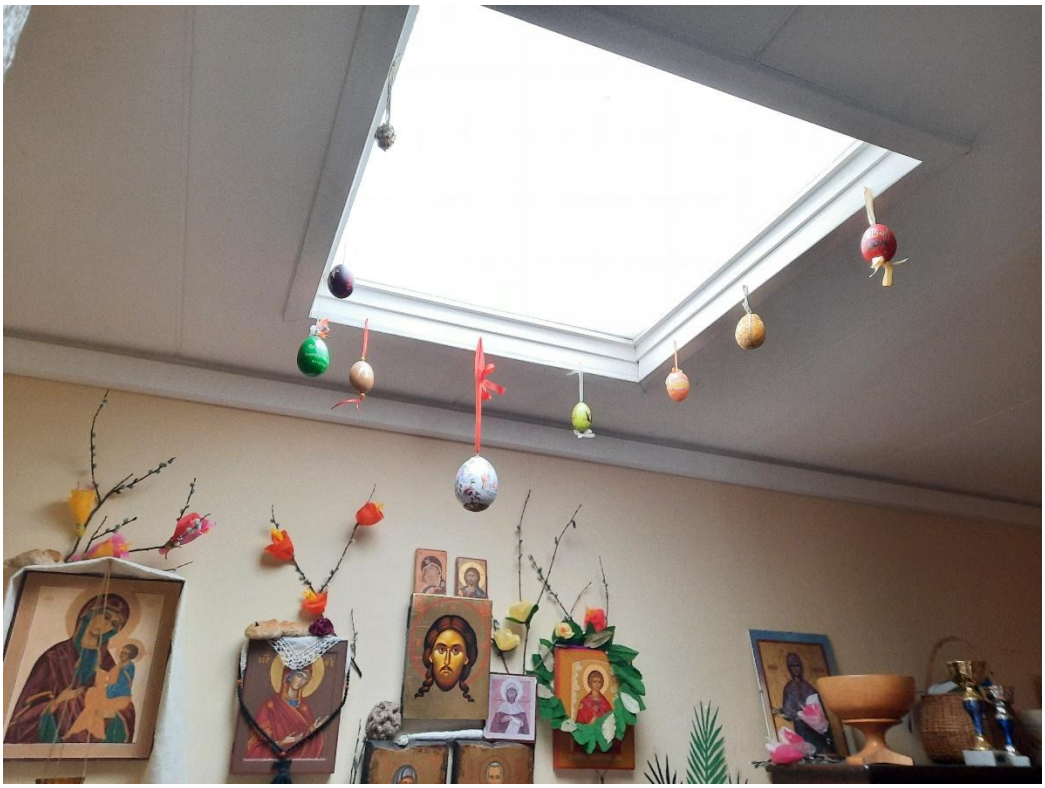

Kuva: Pixabay/ congerdesign

Pääsiäiskoristeet

Pääsiäismunilla koristellaan kirkot ja kodit. Usein koristellut munat ripustetaan katosta tai kattokruunusta. Ripustettujen munien heiluttaminen kuvaa enkelten pääsiäisriemua taivaassa.

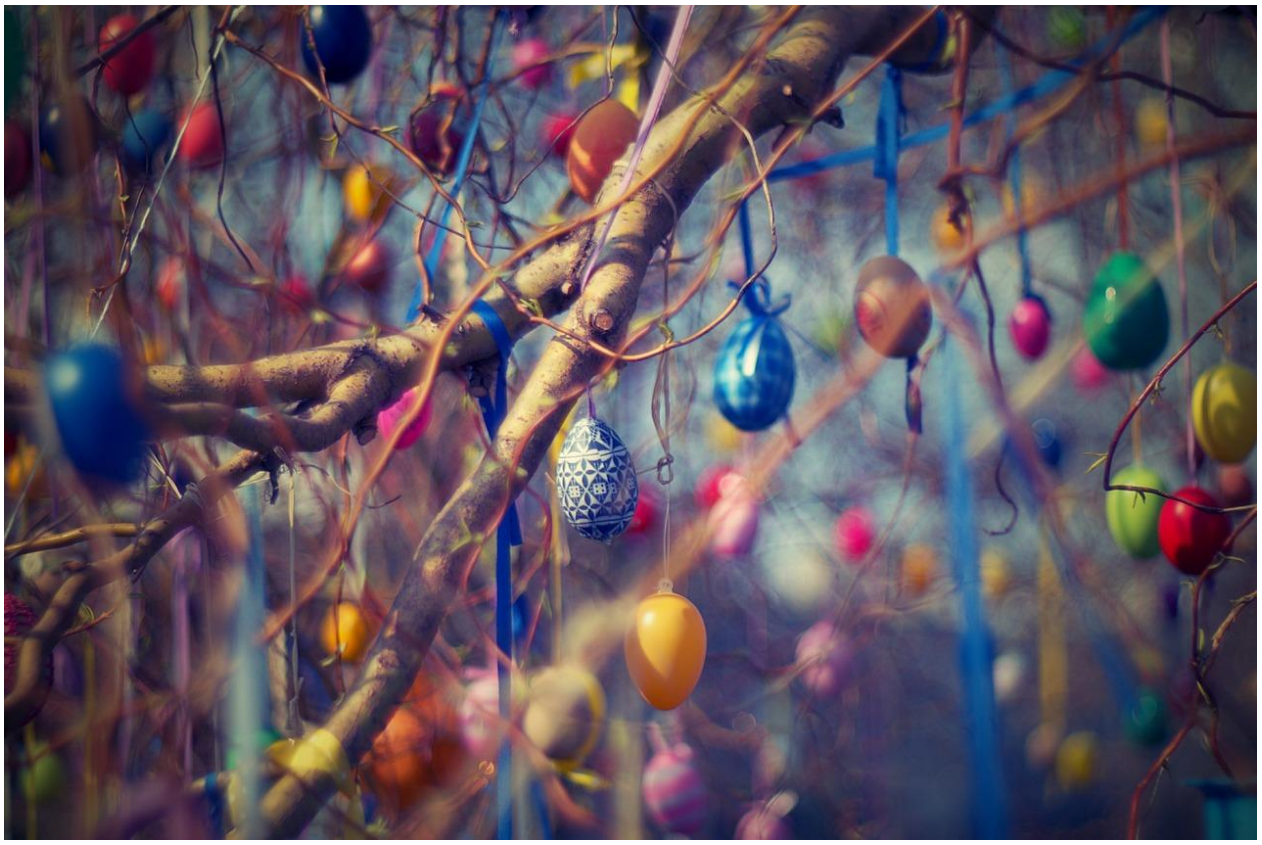
Pääsiäispuu

Pääsiäispuun oksiin ripustetaan pääsiäismunia kevään merkiksi. Pääsiäispuu (saksaksi osterbaum) voi olla ulkona tai sisällä. Sisällä pääsiäispuuksi riittää muutama oksa maljakossa. Tyypillisin pääsiäisoksa meillä pohjoisessa on tietenkin paju.

Kuva: Pixabay/ geralt

Saksalaiset ovat ottaneet kunnian pääsiäispuuperinteestä, mutta tapa on levinnyt koko Keski- ja Itä-Eurooppaan.

Kuva: Pixabay/ scartmyart

Pääsiäispuu ortodoksisessa kodissa (Vasen kuva: Emilia Kallonen)

Kuva: Goldi64

Virpopalkka

Nykyään virpopalkaksi annetaan tavallisesti suklaamuna tai muita makeisia, mutta aito ja alkuperäinen virpopalkka oli keitetty kananmuna. Monissa virpoloruissa pyydetäänkin munaa:

”Annat sie munan vai markan?”

”Luppaat sie munan!”

”Sinul viccu, minul jäiccy”. *(viccu = vitsa, jäiccy = kananmuna)*

Munien käyttö kansanperinteessä

Paaston rikkominen

Pääsiäiskirkossa siunataan pääsiäisruuat ja ehtoollisen jälkeen rikotaan seitsemän viikkoa kestänyt paasto. Vanhan tavan mukaan paasto rikotaan syömällä siunattu kananmuna. Samoin tulee viimeinen ruoka ennen paaston aloittamista olla keitetty kananmuna. Näin Suuri paasto sekä aloitetaan, että rikotaan kananmunalla.

Vainajienmuistelu

Tuomaan tiistaina vietetään ns. vainajien pääsiäistä, joka on pääsiäisajan yleinen vainajienmuistelupäivä. Tällöin on ollut tapana viedä haudoille punaiseksi värjätty kananmuna. Jos ruoka on ollut vähissä ja munat arvossaan, on syöty munat itse ja viety haudoille punaiset kuoret.

Munalla siunaaminen

Pääsiäismunia on käytetty tuomaan siunausta monin tavoin. Muna on voitu laittaa navetan tai tallin parrun päälle suojelemaan eläimiä. Taloakin on voitu suojella piilottamalla muna talon rakenteisiin ja satoa on siunattu hautaamalla siunattu muna tai munankuoret peltoon.

Pääsiäisruuat

Useat pääsiäisruuat sisältävät erityisen paljon munia, sillä paaston aikana niitä oli kertynyt varastoon ja ne tuli syödä pian pois.

Kuva: Pixabay/ congerdesign

Pääsiäisleipä

Pääsiäisleipä kuvaa pääsiäiskaritsaa, Kristusta. Siunattu, keskelle pöytää asetettu leipä kertoo Kristuksen läsnäolosta juhlassa.

Suuri torstai on perinteinen pääsiäisleivän leipomispäivä, kahdesta syystä. Ensinnäkin siksi, että kyseessä on ehtoollisen asettamisen päivä. Toiseksi siksi, että leipomista ja ruuanlaittoa tulisi suurena perjantaina välttää.

Kuten muidenkin rituaalisten perinneleipien kanssa, myös pääsiäisleipää leipoessa voi vaihtaa päälle puhtaat vaatteet, sivellä kädet ja kasvot pyhitetyllä vedellä ja lukea alkurukoukset. Leipoessa voi polttaa lampukkaa tai suitsuketta ja leipoa hiljaisuudessa.

Kuva: Pixabay/ jia3ep

Joka kulttuurissa on oma pääsiäisleipänsä, mutta kansalliset ja kulttuuriset erot eivät ole tarkkarajaisia. Sama leivonnainen saatetaan yhdellä alueella tuntea eri nimellä, kuin toisella. Periaatteessa kaikki pääsiäisleivät ovat pullia, jotka muotoillaan joko limpuksi, kranssiksi, sylinterimaiseksi kakuksi tai pitkoksi. Kaikkia yhdistää se, että leivonnassa käytetään paaston päätyttyä reilusti munia, voita, kermaa ja rahkaa.

Suomessa pääsiäisleipä on slaavilainen kulitsa. Se on iso limppumainen pulla, jonka päälle muotoillaan kirjaimet XB. Venäjällä kulitsa on sylinterimainen ja sen päälle tehdään koristeellinen kuorrutus.

Kuva: Pixabay/ AV_Photographer

Suomessa korkeata kulitsaa kutsutaan babaksi. Puolassa pääsiäisleipä on nimeltään baba tai babka.

Kreikkalainen juhlaleipä on tsoureki. Pääsiäisenä sitä kutsutaan myös nimellä lampropsomo, pääsiäislammas.

Kuva: Wikimedia Commons / Nicubunu

Ukrainalainen pääsiäisleipä on pasca. Se sisältää rahkatäytteen.

Kuva: Pixabay/ angelicavaihel

Bulgariassa ja Romaniassa pääsiäisleipä on kozunac. Siinä on usein unikonsiementäyte.

Kuva: Wikimedia Commons / Liuthalas

Pinca on tyypillinen mm. Itävallassa. Sen päälle viilletään risti tai kolme viiltoa, jotka kuvaavat Pyhää Kolminaisuutta.

[Isä Haritonin pääsiäispulla eli kulitsa | Puoli seitsemän | Yle]

[Kulitsa eli pääsiäispulla | Martat]

[Baba Lybeckin pääsiäiskulitsa | Soppa365]

Paikoin pääsiäisleipä leivotaan suurena lauantaina, jolloin se viedään siunattavaksi uunituoreena.

Pasha

Pasha on makea kotijuusto, joka valmistetaan rahkasta, voista, kermasta ja kananmunista. Se usein valutetaan tornin muotoisessa muotissa, johon on kaiverrettu kohokuvioita, esim. XB. Pasha tarjotaan pääsiäisleivän kanssa.

Pasha laitetaan valumaan suuren torstain iltana, jolloin se ehtii valua kaksi vuorokautta.

Perinteinen pasha | Martat

Pokrovan pääsiäisherkku vie kielen mennessään – ota pasharesepti talteen! - Aamunkoitto

Pasha kruunaa pääsiäispöydän – Lintulan luostarissa herkkua valmistellaan viikkokausia - Aamunkoitto

Suuren torstain ateria

Suuren torstain liturgian jälkeen nautitaan juhla-ateria. Paastoa kevennetään öljyllä ja viinillä.

Kristus nautti viimeisen illallisensa suuren torstain ehtoolla. Liturgian jälkeinen ateria onkin viimeinen varsinainen ateria ennen juhlien juhlaa, sillä suuri perjantai on täydellisen paaston päivä, ja suurena lauantaina syödään vain tarpeen verran. Maailmassa elävät harvoin kykenevät paastoamaan näin tiukasti. Kotonakin voi silti mahdollisuuksien rajoissa pyrkiä noudattamaan tapaa esim. niin, ettei suuren torstain jälkeen tarjoa tai nauti lämmintä ateriaa ennen pääsiäisyötä.

Suuren torstain aterialla muistellaan Kristuksen viimeistä ehtoollista. Pöydässä tulee siis olla leipää, viiniä ja oliiviöljyä leivän dippaamista varten. Viinin voi korvata rypäle- tai viinimarjamehulla.

Kuva: Pixabay/ GiniGeo_Photography

Suuri torstai on paastopäivä. Vesperaalisen liturgian toimittaminen tarkoittaa, että koko palvelusta edeltävä päivä tulisi paastota. Seurakuntakäytännössä täydellinen paasto alkaa klo 12 tai kuusi tuntia ennen ehtoollista. Koko päivän tulee silti noudattaa askeettista paastoa, eli pidättäytyä eläinkunnan tuotteista.

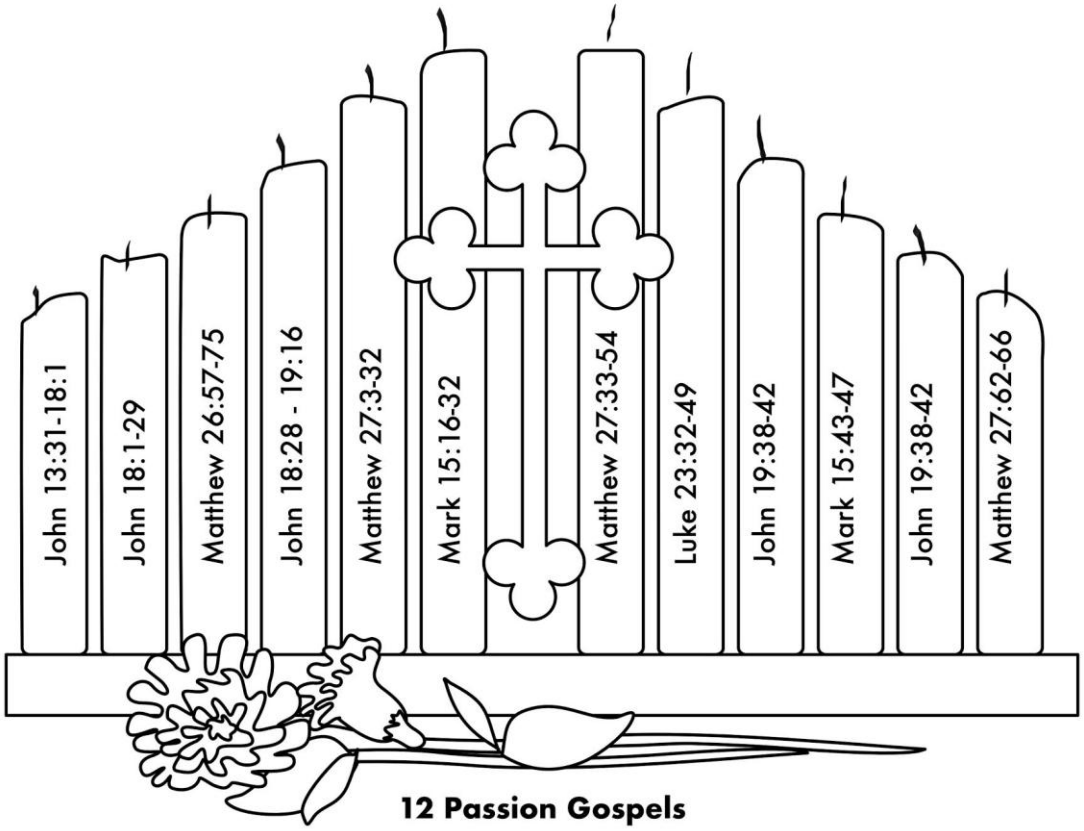
Vinkki: Kutsu suuren torstain iltana läheisesi nyyttärikesteille. Nauttikaa 11 ruokalajia, jotka kuvaavat 11 apostolia – Juudas näet poistui kesken aterian. Jidase-sämpylät sopivat hyvin teemaan (ks. suuri keskiviikko).

Pääsiäistuli

Slaavilaisessa perinteessä suuren perjantain aamupalvelus toimitetaan aina suuren torstain iltana. Aamupalveluksessa luetaan 12 kärsimysevankeliumia. Kirkkokansa pitelee käsrsimysevankeliumien aikana palavaa tuohusta kädessään. Venäjällä on tapana tuoda suuren torstain iltana kirkossa sytytetty tuohus kotiin palavana. Kirkosta tuodulla tulella sytytetään tuli lampukkaan, missä se palaa läpi koko pääsiäisen. Tuohuksen noella siunataan talo tekemällä ristit oviin. Tulella voidaan myös polttaa risti ovenkarmiin.

Kreikkalaisessa perinteessä tuli tuodaan kotiin pääsiäisyönä.

Puolassa vastaava on tapana Kynttiläpäivänä, ks. 2.2.

Lähde: [Many Mercies: Holy Week Resources]

Joissakin paikallisperinteissä 12 kärsimysevankeliumin aikana sytytetään kirkossa 12 kynttilää. Tätä tapaa voi noudattaa kotonakin, jollei pääse jumalanpalvelukseen.

Seitsemän kirkon kierros

Roomalaiskatoliseen perinteeseen kuuluu suuren torstain iltana tai suurena perjantain aamuna seitsemän kirkon kierros. Suuren torstain messussa pyhitetään suurena perjantaina jaettavat ehtoollislahjat, sillä suurena perjantaina ei toimiteta eukaristiaa. Suuren torstain messun jälkeen uskovat vierailevat seitsemässä kirkossa kunnioittamassa pyhitettyä ehtoollisleipää (hostia). Samalla muistetaan, kuinka Kristus viimeisenä iltanaan oli kuoleman tuskan vallassa ja pyysi opetuslapsia valvomaan kanssaan (Mark. 14:34).

Seitsemän kirkon kierros on saanut alkunsa Roomasta, missä pyhiinvaeltajat vierailivat katumusharjoituksena seitsemässä basilicassa

Hostiaa säilytetään monstranssissa (yllä) tai tabernaakkelissa (alla).

Kuvat: Pixabay/ salexcarvalho (yllä) rapha16 (alla)

Ortoboxi

Askartelut

Microsoft Word - Asiakirja1

ikkunatipu

ihmeellinen_paasiaiskortti.pdf

Hamahelmimuna

suuri_viikko_paasiaismuna.pdf

IKONIMUNA.pdf

Microsoft Word - Asiakirja1

Microsoft Word - Styrox kananmunat.docx

silkkipaperi_paasiaismuna

Microsoft Word - Mosaiikki kananmunat.docx

Paasiaiskranssi.pdf

Piparkakkutaikinasta ja sokerikuorrutteesta tehtyjä pääsiäismunia.

Kuva: Pixabay

Värityskuvia ja tulostettavia tehtäviä

PAASIAISMUNAT.pdf

maria_magdaleena

paasiaismuna_varitys.pdf

Munamunkki_MV.pdf

paasiainen2.JPG (2466×1824)

Microsoft Word - uusi_labyrintti2.docx

munamunkki_erovaisuus.pdf

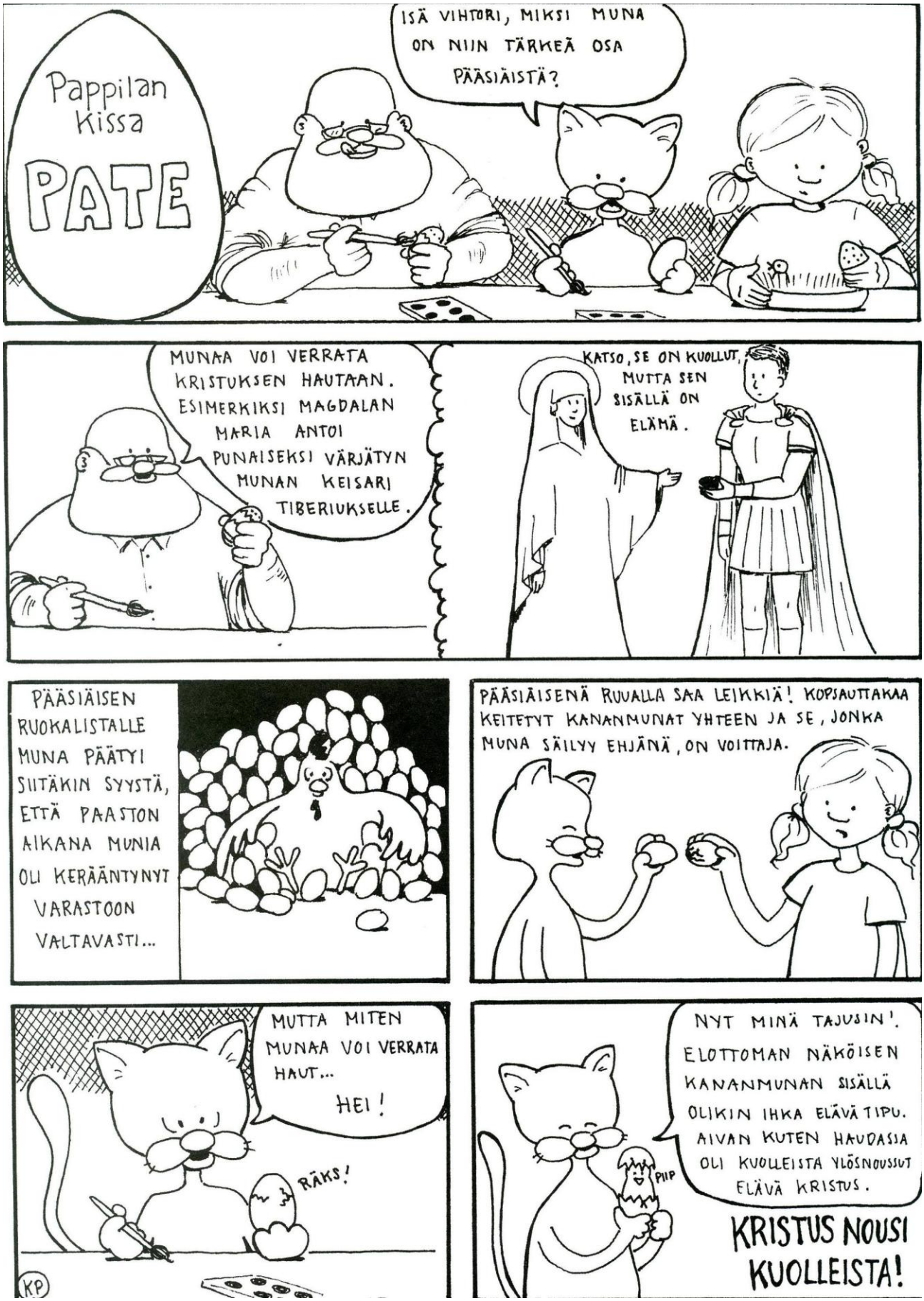
Tehtäviä

Jeesus asettaa ehtoollisen - etsi erot

Ortoboxi.fi - Palapeli

Ortoboxi.fi - Palapeli

Ehtoollinen - etsi erot

Pappilan Kissa
PATE
ISÄ VIHTORI, MIKSI MUNA ON NIIN TÄRKEÄ OSA PÄÄSIÄISTÄ?
MUNAA VOI VERRATA KRISTUKSEN HAUTAAN. ESIMERKIKSI MAGDALAN MARIA ANTOI PUNAISEKSI VÄRJÄTYN MUNAN KEISARI TIBERIUKSELLE.
KATSO, SE ON KUOLLUT, MUTTA SEN SISÄLLÄ ON ELÄMÄ.
PÄÄSIÄISEN RUOKALISTALLE MUNA PÄÄTYI SIITÄKIN SYYSTÄ, ETTÄ PAASTON AIKANA MUNIA OLI KERÄÄNTYNYT VARASTOON VALTAVASTI...
PÄÄSIÄISENÄ RUUALLA SAA LEIKKIÄ! KOPSAUTTAKAA KEITETYT KANANMUNAT YHTEEN JA SE, JONKA MUNA SÄILYY EHJÄNÄ, ON VOITTAJA.
MUTTA MITEN MUNAA VOI VERRATA HAUT... HEI!
RÄKS!
KP
NYT MINÄ TAJUSIN'. ELOTTOMAN NÄKÖISEN KANANMUNAN SISÄLLÄ OLIKIN IHKA ELÄVÄ TIPU. AIVAN KUTEN HAUDASSA OLI KUOLLEISTA YLÖSNOUSSUT ELÄVÄ KRISTUS.
PIIP
KRISTUS NOUSI KUOLLEISTA!

Sarjakuva: Kirsi Vuomajoki/ Ortoboxi

Vihkosen laati Maura Ihatsu

Kreditoimattomat kuvat Maura Ihatsu

